

فارسی پایه هفتم

دوره متوسطه اول

فصل پنجم (اسلام و انقلاب اسلامی)

درس دوازدهم خدمات متقابل اسلام و ایران

علی براتی دبیر ادبیات فارسی

دبیرستان شاهد پسران / ابوریحان بیرونی

بهمن

1400

آفرین جان آفرین پاک را آن که جان بخشید و ایمان خاک را

معنی : درود و ستایش برای خداوند پاک و منزّه است که به وجود انسان روح و ایمان بخشید .

اشاره به آیه « **خلق الانسان من طين** » ما انسان را از گل آفریدیم .

تاریخ ادبیات : عطار نیشابوری حکیم ، شاعر و عارف **قرن ششم** هجری قمری می باشد . آثار او عبارتند از : منطق الطیر ، تذکره

الاولیا ، الهی نامه

پیام درس :

1: تاثیر دین و فرهنگ اسلام بر فرهنگ ایران و تاثیر فرهنگ ایرانی بر فرهنگ اسلامی و مسلمانان

2: تلاش و کوشش ایرانیان برای پیشرفت فرهنگ اسلام

سلمان فارسی : صحابه معروف پیامبر

آیین : راه و روش ، رسم

بشر : آدم ، انسان

تکلم : سخن گفتن

هم خانواده تکلم : مکالمه ، کلام

ترادف : تعجب و شگفتی

ملل : جمع مکسر ملت

سهم : بهره ، نصیب

گرانبها : با ارزش ، ارزشمند

آثار گرانبها : ترکیب وصفی

شاهکار : کار بزرگ ، برجسته ، ممتاز

ارزنده : باارزش

مراعات نظیر : مثنوی ، گلستان ، دیوان حافظ ، نظامی

جاودان : همیشگی

موج زدن : کنایه از زیاد بودن مطالب و مفاهیم

زیر پرچم بودن : کنایه از تحت حمایت دین اسلام

بودن

ظهور : پیدایش ،

گرد آمدن : دور هم جمع شدن

عظیم : بزرگ

کم نظیر : بی مانند

مراعات نظیر : آسیا ، آفریقا ، اروپا

شاید اولین فرد مسلمان ایرانی، سلمان فارسی است که پیامبر بزرگوار اسلام (ص) دربار او فرمودند: «سلمان مِنا اهل البیت».

اسلام، آیین و قانونی است که متعلق به همه افراد بشر است و بر زبان خاضی تکیه نمی کند؛ بلکه هر ملتی با خط و زبان خود می تواند بدون هیچ مانع از آن پیروی کند. بنابراین، اگر می بیند ایرانیان پس از قبول اسلام باز به زبان فارسی تکلم کردند، هیچ جای تعجب و شگفتی نیست. یکی از موفقیت های اسلام این است که ملل مختلف با زبان ها و فرهنگ های گوناگون، آن را پذیرفته اند و هر یک به سهم خود، خدماتی کرده اند.

اگر زبان فارسی از میان رفته بود، ما امروز آثار گران بها و شاهکارهای اسلامی ارزنده ای همچون مثنوی، گلستان، دیوان حافظ، آثار نظامی و صدها اثر زیبای دیگر نداشتیم. در سراسر این آثار، مفاهیم اسلامی و قرآنی موج می زند و پیوند اسلام را با زبان فارسی، جاودان می سازد. پس از ظهور اسلام و تشکیل حکومت اسلامی و گرد آمدن ملل گوناگون در زیر پرچم اسلام، تمدنی عظیم و بسیار کم نظیر به وجود آمد که تاریخ، آن را به نام «تمدن اسلامی» می شناسد. در این تمدن، ملت های گوناگون از آسیا و آفریقا و حتی اروپا شرکت داشتند اما سهم عمده از آن ایرانیان

پرتو : روشنائی

گرایش : میل ، تمایل

همدوش : همراه ، همگام / پیشاپیش : جلوتر

دروازه سرزمین را باز کردن : کنایه از آشنا شدن با فرهنگ

مشعل : شعله

مشعل دار بودن : کنایه از رهبری کردن

ایران مشعل دار شد : تشخیص

اسلام دروازه سرزمین ها دیگر : اسلام تشخیص

شکوهمند : باشکوه / لیاقت : شایستگی

استعداد : توانایی ، قابلیت

پیشوایی : رهبری / مترادف : پیشوا ، مقتدا

تکمیل : کامل شدن / توسعه : گسترش

مراعات نظیر : ابوعلی ، فارابی ، ابوریحان ، خیام و...

عالم طبیعی : دانشمند علوم تجربی / مورخ : تاریخ نویس

مراعات نظیر : ریاضی ، مورخ ، پزشکی ، ادیب ،

فیلسوف

ادیب : سخندان / فیلسوف : کسی که فلسفه می داند.

فلسفه دان

عارف : خداشناس / شایان : شایسته ، سزاوار ، لایق

اخلاص : پاکدلی ، پاکی نیت

خالصانه : از روی اخلاص ، پاک / شاهکار : کار بزرگ ، بالارزش

ایران در پرتو گرایش به اسلام ، همدوش با سایر ملل اسلامی و پیشاپیش همه آنها مشعل
یک تمدن شکوهمند به نام تمدن اسلامی شد.

اسلام ، دروازه سرزمین های دیگر را به روی ایرانی و دروازه ایران را به روی فرهنگ ها
و تمدن های دیگر باز کرد که دو نتیجه برای ایرانیان حاصل شد: یکی اینکه توانستند هوش و لیاقت
و استعداد خویش را به دیگران عملاً ثابت کنند؛ به طوری که دیگران آنها را به پیشوایی و مقتدایی
پذیرند؛ دیگر اینکه توانستند سهم عظیمی در تکمیل و توسعه یک تمدن عظیم جهانی به خود اختصاص
دهند.

استعدادهایی نظیر بوعلی ، فارابی ، ابوریحان ، خیام ، خواجه نصیرالدین توسی ، ملاصدرا و
صدها عالم طبیعی و ریاضی و مورخ و جغرافی دان و پزشک و ادیب و فیلسوف و عارف در این
بنای عظیم فرهنگ اسلامی ، پرورش یافتند.
ایرانیان خدمات بسیار شایانی به اسلام کرده اند و آن خدمات از روی صمیمیت و اخلاص
و ایمان بوده است.

این خدمات ، نشان دهنده احساسات پاک و خالصانه ایرانیان است؛ زیرا سر و کارش
با عشق و ایمان است. شاهکارهای بشری، تنها و تنها با عشق و ایمان، پدید می آیند.
شاهکارهای هنری ایران در دوره اسلامی، اعم از معماری، نقاشی، خوشنویسی و ...
بیشتر در زمینه های دینی - اسلامی بوده است. گنجینه های قرآن که در موزه های مختلف کشورهای
اسلامی و غیر اسلامی هست، اوج هنر ایرانی را در زمینه های اسلامی و در حقیقت، جوشش روح
اسلامی را در ذوق ایرانی، نشان می دهد.

اعمم : شامل / مراعات نظیر : خوشنویسی ، نقاشی ، معماری

مظاهر : جمع مظهر، نشانه ها ، جلوگاه ها

ادبا : جمع مکسر ادیب ، سخن‌دان

عرفا : جمع مکسر عارف ، خداشناسان

حقایق : جمع مکسر حقیقت

جامه : لباس / تشبیه : لباس زیبای شعر و نثر

آرایش دادند : تزیین کرده اند . / معانی : جمع مکسر معنی

یکی از مظاهر خدمات فرهنگی ایرانیان به اسلام، خدماتی است که از راه زبان فارسی به اسلام کرده‌اند. ادبا و عرفا و سخنوران ایرانی، حقایق اسلامی را با جامه زیبای شعر و نثر فارسی به زیباترین شکل، آرایش داده‌اند و حقایق اسلامی و معانی لطیف قرآنی را در میان حکایاتی شیرین آورده‌اند. «مشوی مولانا» بهترین شاهد برای سخن ماست.

تاریخ ادبیات : شهید مرتضی مطهری از شاگردان برجسته امام خمینی در دوران معاصر است . آثار او عبارتند از : ١ : خدمات متقابل اسلام و ایران . ٢ : داستان راستان . ٣ : تماشاگه راز . ٤ : سیری در نهج البلاغه . ٥ : جاذبه و دافعه علی (ع)

جمع مکسر: بعضی کلمات در زمان جمع بستن هیچ گونه نشانه و علامت جمعی ندارند، بلکه در شکل مفردشان تغییراتی ایجاد می شود. البته این نوع جمع بستن مخصوص زبان عربی است و هیچ ارتباطی با زبان فارسی ندارد.

حادثه: حوادث / علم: علوم / عامل: عوامل / اسیر: اسرا / حقیقت: حقایق / امام: ائمه / ادب: آداب / ادیب: ادبا

ضمیر: کلمه ای است که جانشین اسم می شود.

ضمایر به دو دسته قسیم می شوند. 1: **ضمایر جدا** / 2: **ضمایر پیوسته**

ضمایر جدا: ضمیری که به صورت مستقل در جمله به کار می روند.

گوینده: اول شخص مفرد: من	اول شخص جمع: ما
شنونده: دوم شخص مفرد: تو	دوم شخص جمع: شما
دیگری: سوم شخص مفرد: او	سوم شخص جمع: آنها، ایشان

ضمایر پیوسته: ضمیرهای هستند که به اسم، صفت و فعل می چسبند. تنهایی و بصورت جدا بکار نمی روند.

اول شخص مفرد: -م	اول شخص جمع: -مان
دوم شخص مفرد: -ت	دوم شخص جمع: -تان
سوم شخص مفرد: -ش	سوم شخص جمع: -شان

نکاتی پیرامون ضمایر:

الف: ضمیر اول شخص مفرد (-م) را با شناسه اول شخص مفرد (-م) نباید اشتباه بگیریم.

کتابم : -م ضمیر پیوسته مضاف الیه / رسیدم : -م شناسه

شناسه ها تنها به فعل اضافه میشوند / اما ضمائر پیوسته به انواع کلمه ها اضافه می شوند .

ای زندگی تن و توانم همه تو / توانم : (م) ضمیر پیوسته به معنی من

جانی دلی ای همه جانم همه تو : (ی) در جانی به معنای هستی شناسه فعل / (ی) در دلی به معنای هستی شناسه فعل / (م) در جانم معنی (من) می دهد و ضمیر پیوسته می باشد

عشقت به دلم در آمد و شاد برفت / (ت) در عشقت ضمیر پیوسته / (م) در دلم ضمیر پیوسته

نکته : ضمیر جدا (من) اگر به (را) بچسبد به شکل (مرا) در جمله می آید .

مرا با این سکوت عهدیست که یک دنیا نمی فهمد .

نکته : سوم شخص مفرد (او) گاهی اوقات بصورت (وی) هم استفاده می شود .

که رستم دلیر است و پهلونژاد / مبادا که رزم وی آرد به یاد

نکته : کلمه (او) اگر به حرف اضافه (به) بچسبد به شکل (بدو) بکار برده می شود .

بدو گفتم که مشکى یا عبیری که از بوى دلاویز تو مستم : بدو : به او

مرجع ضمیر: کلمه ای که ضمیر ، جانشین آن می شود

ضمیر ها جانشین اسم می شوند و تمام نقش های اسم را می پذیرند. ضمیر برای جلوگیری از تکرار اسم به جای آن می نشیند

ایرانیان هوش و استعداد خود را در عمل ثابت کردند به طوری که دیگران **آنها** را به مقتدایی پذیرفتند .

آنها ضمیر / ایرانیان مرجع ضمیر

وقتی **رجایی** به داخل ماشین آمد ، عرق کرده بود و خسته بود به **او** گفتیم ..

او : ضمیر / رجایی: مرجع ضمیر

نکته: بعضی وقت ها ضمائر پیوسته از کلمه ای که به آن چسبیده اند جدا می شوند و به کلمه دیگری می چسبند که به این کار جهش ضمیر یا رقص ضمیر می گوییم .

عشقت رسد به فریاد ار خود بسان حافظ / قرآن ز بر بخوانی در چهارده روایت

عشق به فریادت رسد

باغبانا ز خزان بی خبرت می بینم / آه از آن روز که بادت گل رعنا ببرد

باد گل رعنایت را ببرد

شعر رستگاری :

تو را دانش و دین رهاند درست در رستگاری بپایدت جست

معنی : علم و دانش و دین از کارهای ناروا و ناپسند تو را نجات می دهد تو باید دروازه رستگاری و نجات را پیدا کنی.

بپایدت جست : باید پیدا کنی / رستگاری : سعادت / درست ، جست : کلمات قافیه

چو خواهی که یابی ز هر بد رها سر اندر نیاری به دام بلا

معنی : اگر می خواهی از تمام بدی ها نجات پیدا کنی و گرفتار بلا و مصیبت نشوی .

دام بلا : تشبیه / بلا به دام تشبیه شده است . / دام : مشبه به / بلا : مشبه / دام : بند ، تله / سر نیاری : کنایه از گرفتار شدن

رها ، بلا : کلمات قافیه

بوی در دو گیتی ز بد رستگار نکو کار گردی بر کردگار

معنی : اگر می خواهی در این دنیا و جهان آخرت پیروز و موفق باشی و از زشتی ها دور باشی و نزد خدا سربلند باشی

بوی : باشی / دو گیتی : آخرت و دنیا / کردگار : خداوند / رستگار ، کردگار : کلمات قافیه

به گفتار پیغمبرت راه جوی دل از تیرگی ها بدین آب شوی

معنی : حرف ها و سخنان پیامبر را راهنمای خود قرار بده و به آن ها عمل کن و تیرگی ها و بدی ها را از دلت پاک کن.

دل شستن : کنایه از بین بردن بدی ها ، پاک کردن / جوی ، شوی : کلمات قافیه

اگر چشم داری به دیگر سرای به نزد نبی و وصی گیر جای

معنی : اگر انتظار داری که در جهان آخرت سعادت مند و خوشبخت بشوی با حضرت محمد و امام علی همراه باش و از آنها پیروی کن

چشم داشتن : کنایه از توقع داشتن / نبی : پیامبر اکرم / وصی : لقب امام علی ، سفارش شده ، اندر زدهنده .

کلمات قافیه : جای ، سرای

بر این زادم و هم بر این بگذرم چنان دان که خاک پی حیدرم

معنی : من با اعتقاد به پیامبر و امام علی به دنیا آمده ام و با این اعتقاد هم می میرم . آگاه باش که من خاک پای امام علی هستم (فرمانبردارم)

زادم : به دنیا آمده ام / برین بگذرم : با این اعتقاد و آرزو می میرم / پی : پا / حیدرم ، بگذرم : کلمات قافیه

تاریخ ادبیات:

فردوسی: در روستای باژ در توس به دنیا آمد. در سال 329 به دنیا آمد. اثر مشهور او شاهنامه نام دارد که 30 سال برای سرودن آن زحمت کشیده است

ابن سینا: فیلسوف، طبیب و حکیم معروف ایرانی در قرن چهارم می باشد. بیشتر آثارش در زمینه فلسفه و پزشکی می باشد. آرامگاه او در همدان است. زاد روز او یک شهریور روز پزشک نام دارد.

خیام نیشابوری: از شاعران ، ریاضی دانان ، ستاره شناس و رباعی سرا مشهور ایرانی در قرن پنجم و اوایل قرن ششم است . به این علت به او خیام می گویند که پدرش به شغل خیمه دوزی مشغول بوده است . شهرت و آوازه او بیشتر بخاطر رباعیاتش است.

ابوریحان بیرونی: ریاضی دان و منجم مشهور ایرانی در قرن چهارم و پنجم است . آثار او عبارتند از « التفهیم ، آثار الباقیه ، تحقیق مالههند»

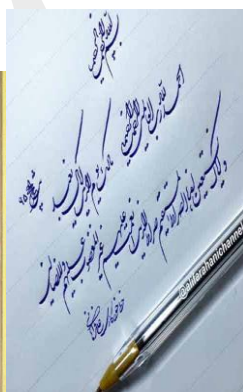
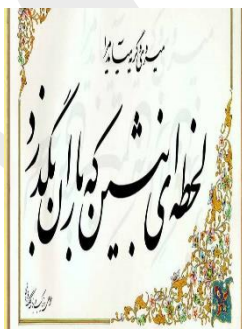
خواجه نصیر الدین توسی : شاعر ، فیلسوف و ریاضیدان مشهور ایرانی در قرن ششم و هفتم است. آثار او عبارتند از اخلاق

ناصری و اساس القتباس

ملاصدرا : حکیم و فیلسوف ایرانی در قرن یازدهم می باشد . بینان گذار حکمت متعالیه است .

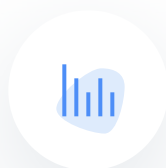
جلوه های هنر ایرانی اسلامی : نقاشی ، خوشنویسی ، خطاطی ، معماری ایرانی اسلامی

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد